

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา

ภาคเหนือของประเทศไทยนั้นมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากมายหลายเผ่า ซึ่งคนทั่ว ๆ ไปเรียกรวมกันว่า "ชาวเขา" เพราะส่วนมากตั้งถิ่นฐานอยู่บนเทือกเขาสูง แต่ก็มีบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ ณ บริเวณพื้นที่ราบ ชาวเขาแต่ละเผ่ามีภาษาพูดของตนเองแตกต่างกันออกไป ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๓ ตระกูลภาษาคือ

๑. ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ได้แก่ ฮักกอ สีซอ มูเซอหรือลาหู่ กะเหรี่ยง ช่อ
อีมปี
๒. ตระกูลภาษาแม้ว-เย้า ได้แก่ แม้ว เย้า
๓. ตระกูลภาษาออสโตรอาเซียติก ได้แก่ ขมุ ถิ่น ละเมิด มลาบรี(ผดองเหลือง)
ม้าง สัมเต้าหรือปลัง ละว้า

ในบรรดาผู้พูดภาษาทั้ง ๓ ตระกูลนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบตมีจำนวนมากกว่าผู้พูดภาษาตระกูลอื่น ๆ ส่วนผู้พูดภาษาตระกูลออสโตรอาเซียติกนั้นมีจำนวนน้อยที่สุด และมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนลงเรื่อย ๆ

"ละว้า" ในภาษาไทยหรือ "ลัวะ" ในภาษาไทยถิ่นเหนือ (คำเมือง) นี้เป็นคำที่ใช้เรียกทั่ว ๆ ไป โดยหมายความถึงคนที่ไม่ได้พูดภาษาไทย เท่าที่พบมีการใช้เรียกต่าง ๆ กันคือ (๑) ลัวะ ที่เป็นชนที่พูดภาษาละเวือะ (๒) ลัวะ ที่ อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่ เป็นชนที่พูดภาษาพะหล็อก (๓) ลัวะที่ อ. เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย เป็นชนที่พูดภาษาละเมิด (๔) ลัวะที่ จ. น่าน เป็นชนที่พูดภาษาถิ่นหรือมาล (๕) ลัวะที่ จ. นครราชสีมา เป็นชนที่พูดภาษาชาวบนหรือผู้เอกร (๖) ลัวะที่ จ. เชียงราย เป็นชนที่พูดภาษาปอ ซึ่งอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต (๗) ลัวะที่ จ. กาญจนบุรี และอุทัยธานี เป็นชนที่พูดภาษาอุก้อง ซึ่งอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต เป็นต้น (จาก Kerr:1928; Petchabunburi: 1921; Flatz: 1970; Mitani: 1978)。

ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกมีลักษณะบางประการที่น่าสนใจ และแตกต่างไปจากภาษาตระกูลอื่น ๆ คือ ภาษาตระกูลนี้ส่วนใหญ่เป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีความแตกต่างระหว่างลักษณะน้ำเสียง ซึ่งมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ ที่เป็นลักษณะประจำพยางค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ๕ ประการคือ (Diffloth: 1976; Thongkum : 1982)

- ๑. ลักษณะของพยัญชนะต้น (Initial consonant)
- ๒. ลักษณะน้ำเสียง (Phonation type)
- ๓. ลักษณะของพยัญชนะท้าย (Final consonant)
- ๔. ระดับเสียง (Pitch height)
- ๕. คุณลักษณะของเสียงสระ (Vowel quality)

ภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างลักษณะน้ำเสียง มีหลายภาษา เช่นภาษากูย (ส่วย) ที่พูดที่ จ. สุรินทร์ (ประเสริฐ ศรีวิเศษ : ๒๕๒๑) มีลักษณะน้ำเสียง ๒ แบบ คือลักษณะน้ำเสียงปกติ (Normal voice) และลักษณะน้ำเสียงต่ำหุ้ม (Breathy Voice) เช่น

miŋ	"แหลม"	miŋ	"ลิว"
chuu	"กรู"	chuu	"อ่อนแอ"
luum	"คำ"	luum	"กิน"

ภาษาบรูก็มี ความแตกต่างของลักษณะน้ำเสียงอย่างมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ เช่นเดียวกับภาษากูย คือมีความแตกต่างระหว่างลักษณะน้ำเสียงปกติ (Normal voice) กับลักษณะน้ำเสียงต่ำหุ้ม (Breathy voice) เช่นเดียวกับภาษากูย (ธีระพันธ์ ล.ทองคำและสิ พึ่งป่า : ๒๕๒๓) เช่น

pok	"เกาะ"	pok	"โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง"
na?	"คน (ลน)"	na?	"เหมือน"
cecm	"นก"	cecm	"เทียบ"

แต่ภาษาบางภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกก็เป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ เช่นภาษา
สัมเต้า (ปลัง) (Diffloth 1980: 23) มีวรรณยุกต์สำคัญ ๒ เสียง คือวรรณยุกต์สูง (´)
และวรรณยุกต์ต่ำ (`) เช่น

káp	"คาง"	kàp	"คาบ"
kót	"หนาว"	kòt	"แก"
póŋ	"เป่า"	pòm	"รัว"

หรือในภาษาเวียดนาม (ฮานอย) ซึ่งมีความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ถึง ๖ เสียง คือ
วรรณยุกต์สูงระดับ วรรณยุกต์ต่ำระดับ วรรณยุกต์สูงตก วรรณยุกต์ต่ำตก วรรณยุกต์สูงขึ้น
และวรรณยุกต์ต่ำขึ้น (Haudricourt: 1954; Matisoff: 1973; ซีระพันธ์ ล.ทองคำ :
๒๕๒๗) นักภาษาศาสตร์ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านภาษาตระกูลมอญ-เขมรกำลังศึกษาเรื่องกำเนิด
และการเปลี่ยนแปลงจากการไม่มีวรรณยุกต์ไปสู่การมีวรรณยุกต์ของภาษาตระกูลนี้อยู่

จากการสำรวจลักษณะทางระบบ เสียงของภาษาในตระกูลมอญ-เขมรหลายภาษา
ซึ่งมีผู้ได้ศึกษาไว้ ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกอาจจำแนกออกได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ
(ซีระพันธ์ ล.ทองคำ : ๒๕๒๗)

- กลุ่มที่ ๑ ภาษาที่ไม่มีทั้งวรรณยุกต์และลักษณะน้ำเสียง เช่น ละเวือะ มลาบรี ฯลฯ
- กลุ่มที่ ๒ ภาษาที่มีลักษณะน้ำเสียง เช่นกูย บรู ญ็ฮูร์ มอญ ฯลฯ
- กลุ่มที่ ๓ ภาษาที่มีวรรณยุกต์ เช่น สัมเต้า ขมุ เวียดนาม ฯลฯ

ภาษาละเวือะ เป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกภาษาหนึ่งที่มีลักษณะที่น่าสนใจ
หลายประการคือ

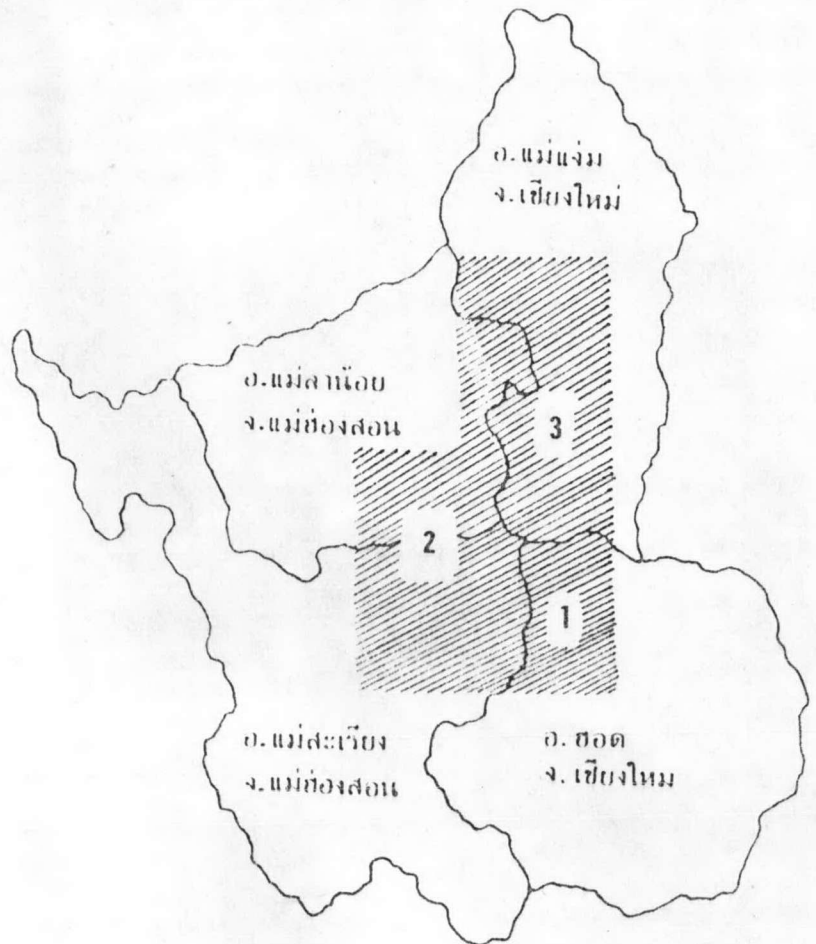
๑. ภาษาละเวือะ เป็นภาษาที่ไม่มีทั้งวรรณยุกต์และลักษณะน้ำเสียง แต่จากการ
ศึกษาภาษาละเวือะของนักภาษาศาสตร์คนอื่น ๆ พบว่าภาษาละเวือะมีระบบพยัญชนะและระบบสระ
ที่ยุ่งยากมาก (ลูริยา รัตนกุล : ๒๕๑๙)

๒. ชาวเขาเผ่าละเวือะ มีอยู่ทั้งหมดประมาณ ๔๐ หมู่บ้าน และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน แต่ก็นำแปลกที่ภาษาของแต่ละหมู่บ้านนั้นมีความแตกต่างกันตั้งแต่ระดับที่พอจะพูดจาติดต่อกันได้ จนถึงระดับพูดจาติดต่อกันด้วยภาษาละเวือะไม่ได้เลย ต้องใช้ภาษากะเหรี่ยงหรือคำเมืองสื่อสารกัน ดังจะเห็นได้จากที่มีผู้กล่าวไว้ เช่นปีเตอร์ กุนสตัดเตอร์ (Kunstadter 1967: 643) ได้กล่าวถึงภาษาละเวือะไว้ว่า "Dialect differentiation is so great among Lua? villages that people from more than one day's walk away may have to resort to Karen or Northern Thai..." และฮิริค ไฮเคนฟาเดน (Seidenfaden 1940: 33) ก็ได้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า "The language is a puzzling thing. It seems that every village has a slighthy different dialect, until villages two days' journey apart can hardly understand one another. I presume that every village thinks it speaks the purest dialect." โจแอน ชร็อกและคณะ (Schrock et al. 1970: 937) กล่าวถึงภาษาละเวือะว่า "It is said that no two villages are linguistically identical in every respect. Villagers in Settlements not more than two days' walk from each other often are at such variance in speech as to be completely unintelligible to one another." นอกจากนี้สุริยา รัตนกุล (สุริยา รัตนกุล ๒๕๑๔ : ๑๒) ก็กล่าวเช่นเดียวกันว่า "...ภาษาละเวือะที่พูดจา กันที่ตำบลใกล้เคียงกัน เช่นที่บ้านป่าแม่กับบ้านละลอบ ซึ่งต่างก็อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเหมือนกัน ก็มีเสียงพยัญชนะแตกต่างกันมาก โดย dialect ของบ้านป่าแม่มีเค้าวาจะเป็นเสียงที่ต่ำกว่า..."

จากการทบทวนวรรณกรรม (Schrock et al. 1970; Schlatter: 1976; Diffloth: 1980; สุจริตลักษณ์ วัจนะรัตน์ : ๒๕๒๐) และจากการสอบถามเจ้าของภาษาเอง สรุปได้ว่าภาษาละเวือะแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ (ดูแผนที่ประกอบ หน้า ๕) คือ

กลุ่มที่ ๑ ภาษาละเวือะ กลุ่มบ้านบ่อหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ และหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียง คือบ้านกองลอย บ้านบ่อสะหลี บ้านทุ่งหลวง บ้านวังกอง บ้านขุน บ้านแม่สนาม บ้านก๊วลม บ้านนาพ่อน

ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงการกระจายของชาวเขาเผ่าละเวือะในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดัดแปลงจาก Schrock et al.:1970)

 บริเวณที่มีชาวละเวือะอาศัยอยู่

หมู่บ้านในกลุ่มที่ ๑ คือ

๑. บ้านบ่อหลวง
๒. บ้านกองลอย
๓. บ้านบ่อสะหลี
๔. บ้านทุ่งหลวง
๕. บ้านวังทอง
๖. บ้านขุน
๗. บ้านแม่สนาม
๘. บ้านกัวลม
๙. บ้านนาพอน

หมู่บ้านในกลุ่มที่ ๒ คือ

๑. บ้านละอูบ
๒. บ้านดง
๓. บ้านตุน
๔. บ้านสาม
๕. บ้านละอองเหนือ
๖. บ้านละอองใต้
๗. บ้านห้วยฝักน้ำ
๘. บ้านป่าแป
๙. บ้านช่างหม้อ
๑๐. บ้านอมพาย
๑๑. บ้านแพะ

หมู่บ้านในกลุ่มที่ ๓ คือ

๑. บ้านกอกหลวง
๒. บ้านกอกน้อย
๓. บ้านเฮา
๔. บ้านแป๊ะ
๕. บ้านของ
๖. บ้านมีดลอน
๗. บ้าน Mapa

กลุ่มที่ ๒ ภาษาละเวือะ กลุ่มบ้านละลุบ อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน และหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียง คือบ้านดง บ้านตุน บ้านสาม บ้านละอองเหนือ บ้านละอองใต้ บ้านห้วยฝักน้ำ รวมทั้งหมู่บ้านในเขต อ.แม่สะเรียงด้วย คือบ้านป่าแป๋ บ้านช่างหม้อ บ้านอมพาย และบ้านแพะจอมแจ้ง

กลุ่มที่ ๓ ภาษาละเวือะ กลุ่มบ้านกอกหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่และหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียง คือบ้านกอกน้อย บ้านเฮาะ บ้านแป๊ะ บ้านของ บ้านมีดลอน

ภาษาละเวือะแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะแตกต่างกันมากจนไม่สามารถสื่อสารกันเข้าใจได้ และแม้แต่ในกลุ่มเดียวกัน ภาษาของแต่ละบ้านก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปอีกเล็กน้อย

๓. เท่าที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยภาษาละเวือะไว้น้อยมาก งานที่ทำไว้แล้วก็มีข้อบกพร่องบางประการ ภาษาละเวือะที่มีผู้ศึกษาไว้มากได้แก่ภาษาละเวือะบ้านบ่อหลวง บ้านอมพายและบ้านละลุบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบภาษาละเวือะว่าจะมีลักษณะดังกล่าวข้างต้นหรือไม่ อย่างไร และผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาภาษาละเวือะในเขต จ.แม่ฮ่องสอน ๔ หมู่บ้าน คือบ้านป่าแป๋ บ้านช่างหม้อ บ้านอมพายและบ้านดง ซึ่งเป็นภาษาในกลุ่มที่ ๒ ทั้งสิ้น และคาดว่าการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้จะได้เป็นแนวทางให้มีการศึกษาเปรียบเทียบภาษาละเวือะในกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๓ ในทำนองเดียวกันต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาเสียงและระบบเสียงของภาษาละเวือะที่พูดกันใน ๔ หมู่บ้าน คือบ้านป่าแป๋ บ้านช่างหม้อ บ้านอมพาย อ.แม่สะเรียง และบ้านดง อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน

๒. เพื่อเปรียบเทียบหาความคล้ายคลึงและความแตกต่างของเสียงและระบบเสียงของภาษาละเวือะทั้ง ๔ หมู่บ้าน

๓. เพื่อศึกษาการวิวัฒนาการของเสียงในภาษาละเวือะว่าดั้งเดิมมาเป็นเสียงในภาษาละเวือะย่อยที่พูดกันใน ๔ หมู่บ้าน

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาริวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบเสียงของภาษาละเวอะที่พูดกันที่บ้านป่าแป๋ บ้านข้างหม้อ บ้านอมพาย อ.แม่สะเรียง และบ้านดง อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน โดยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหลักบ้านละ ๑ คน และตรวจสอบข้อมูลกับผู้พูดภาษาคนอื่น ๆ อีกหลายคน โดยใช้ข้อมูลภาษาบ้านละประมาณ ๑,๓๐๐ คำ

๑.๔ ข้อตกลงเบื้องต้น

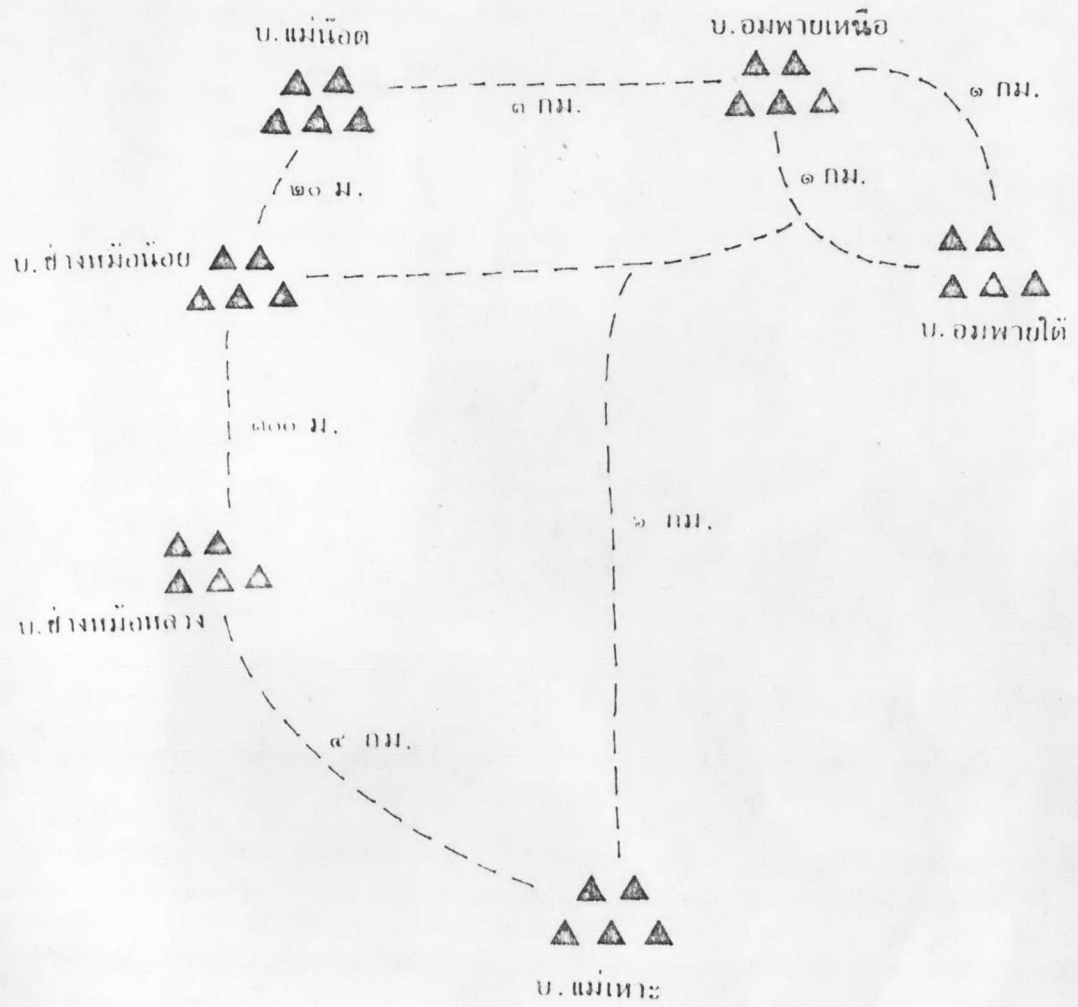
๑. การเรียกชื่อจะใช้ว่าชาวเขาเผ่าละเวอะ และ "ภาษาละเวอะ" ตามที่ผู้บอกภาษาเรียกตนเอง

๒. บ้านอมพายประกอบด้วยหมู่บ้าน ๒ หมู่บ้านคือ บ้านอมพายเหนือ และบ้านอมพายใต้ ซึ่งในบ้านอมพายใต้มี นอกจากจะมีชาวละเวอะบ้านอมพายแล้ว ยังมีชาวละเวอะจากบ้านเด่น และบ้านแยก (ซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่มีหมู่บ้านปรากฏอยู่แล้ว) มาตั้งบ้านเรือนรวมกันอยู่ในหมู่บ้านด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจแล้ว พบว่าพูดภาษาเหมือนกัน ดังนั้นภาษาละเวอะบ้านอมพายที่ใช้ในการศึกษาริวิจัยนี้ จึงหมายถึงภาษาละเวอะที่พูดกันในบ้านอมพายทั้งสองหมู่บ้าน

๓. สำหรับบ้านข้างหม้อนั้นประกอบด้วย ๔ บ้านย่อย คือ บ้านแม่น้อย บ้านข้างหม้อน้อย บ้านข้างหม้อหลวง และบ้านข้างหม้อสันติสุข (แม่เหาะ) ซึ่งตั้งหมู่บ้านอยู่ไม่ไกลกันนัก (ดูแผนที่ประกอบ หน้า ๕) และผู้วิจัยได้สำรวจทุกหมู่บ้านแล้ว พบว่าพูดภาษาเหมือนกันหมด ดังนั้น ภาษาละเวอะบ้านข้างหม้อที่ใช้ในการศึกษาริวิจัยนี้จึงหมายถึงภาษาละเวอะที่พูดกันในบ้านข้างหม้อทั้ง ๔ หมู่บ้านเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยได้เดินทางออกเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกหมู่บ้าน และได้พยายามใช้ภาษาละเวอะพูดจาสื่อสารกับเจ้าของภาษาอยู่ตลอดเวลา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บได้

ภาพที่ ๒ - แผนที่แสดงกลุ่มบ้านอพยพ และบ้านช่างหม้อ

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบลักษณะของเสียงและระบบเสียงของภาษาละเวือะทั้ง ๔ หมู่บ้าน และทราบความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างภาษาละเวือะย่อยในกลุ่มที่ ๒ (กลุ่มบ้านละอุม)
๒. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาละเวือะย่อยในกลุ่มที่ ๑ (กลุ่มบ้านบ่อหลวง) และกลุ่มที่ ๓ (กลุ่มบ้านกอกหลวง) ต่อไป
๓. เพื่อใช้ผลที่ได้จากการวิจัยมาสนับสนุนและ/หรือคัดค้านงานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ และเชิงประวัติของมิตานิ (Mitani : 1978) และดิฟฟลือธ (Diffloth : 1980)

๑.๖ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าละเวือะ

ประวัติความเป็นมา^๑

ชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมรนั้น เป็นชนดั้งเดิมของแหลมสุวรรณภูมิมานานแล้ว เดิมอาศัยอยู่บริเวณพื้นราบ มิได้อาศัยอยู่ตามภูเขา ชาวละเวือะ เป็นพวกที่มีจำนวนมากและมีอิทธิพลมากที่สุดในภาคเหนือ ก่อนที่คนไทยจะอพยพมา ชาวละเวือะตั้งถิ่นฐานอยู่แถบลุ่มแม่น้ำปิง ซึ่งเชื่อกันว่าเมืองหลวงของชาวละเวือะก็คือ เมืองเชียงใหม่ ชาวละเวือะมีกษัตริย์ของตนเองปกครองเมืองอยู่ ต่อมาชนชาติมอญได้มาตั้งเมืองลำพูนและลำปาง และได้ตีพวกละเวือะแตกพ่ายถอยร่นขึ้นไปอยู่บนภูเขาแถบลุ่มแม่น้ำสาละวินฝั่งซ้าย ดังเช่นมิตานิเล่ากันสืบมาว่า ขุนหลวงวิลังกะ กษัตริย์ของชาวละเวือะซึ่งกำลังครองเมืองเชียงใหม่อยู่ ได้เกิดหลงรักพระนางจามเทวี ผู้ครองเมืองลำพูนเชื้อชาติมอญ จึงได้ไปสวามิภักดิ์ แต่พระนางจามเทวีได้ยื่นข้อเสนอว่า หากขุนหลวงวิลังกะสามารถขว้างหอกจากยอดดอยสุเทพ เมืองเชียงใหม่ให้มาตกที่หน้าปราสาทของพระนางที่เมืองลำพูนได้ พระนางจะยอมตกลงด้วย ซึ่งข้อเสนอนี้เป็นสิ่งสุดวิสัยที่มนุษย์จะกระทำได้ เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงเกิดการสู้รบกันขึ้น ชาวละเวือะต่อสู้ไม่ได้ก็แตกพ่ายหนีขึ้นไปอยู่บนภูเขา กลายเป็นชาวเขาไปในที่สุด

๑

สรุปจาก Kunstadter: 1967; สุริยา รัตนกุล : ๒๕๑๙, จิระ ประงษ์เชียว: ๒๕๒๕; Hutchinson: 1935; Schrock et al.: 1970; ขอบ คชาอนันต์ : ๒๕๒๓.

ภาษา

ภาษาละเวือะ เป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) ตระกูลย่อย มอญ-เขมร (Mon-Khmer) สาขาปะลองอิก (Palaungic) ซึ่งนอกจากภาษาละเวือะแล้ว สาขาปะลองอิกยังประกอบด้วยกลุ่มภาษาต่าง ๆ คือ เรียง (Riang) ดาเนา (Danaw) ละเม็ต (Lamet) วัา (Wa) และปะลอง (Diffloth 1980: 15)

ภาษาละเวือะแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว คือ

- กลุ่มที่ ๑ ภาษาละเวือะในเขต อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
- กลุ่มที่ ๒ ภาษาละเวือะในเขต อ.แม่ลาน้อย และ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน
- กลุ่มที่ ๓ ภาษาละเวือะในเขต อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

นอกจากภาษาละเวือะ ซึ่งเป็นภาษาแม่แล้ว ชาวละเวือะแทบทุกคนจะสามารถพูด คำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษากะเหรี่ยงได้ และบางคนยังพูดภาษาไทยกลาง มูเขอลีซอหรือแม้วได้อีกด้วย (สุริยา รัตนกุล ๒๕๑๔ : ๑๒) ภาษาละเวือะไม่มีตัวอักษรใช้เขียนภาษามาแต่ดั้งเดิม ระบบการเขียนที่มีอยู่ในปัจจุบันใช้ตัวอักษรไทยหรือตัวอักษรโรมัน ซึ่งพวกมิชชันนารีช่วยคิดค้น

ภูมิภาคำเนาของชาวละเวือะในปัจจุบัน^๑

ปัจจุบันชาวละเวือะตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขต อ.ฮอด และ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ อ.แม่ลาน้อย และ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน มีจำนวนทั้งหมดประมาณ ๔๐ หมู่บ้าน ชาวละเวือะมักจะสร้างบ้านเรือนอยู่ตามแนวสันเขา ในระดับความสูงประมาณ ๗๐๐-๑๒๐๐ เมตร โดยเฉพาะในเขต จ.แม่ฮ่องสอน ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงนั้น มีชาวละเวือะอยู่ประมาณ ๑๕ หมู่บ้าน

^๑ สรุปรจากจิระ ประังเตียว : ๒๕๒๕, กองวิจัยสำนักผังเมือง : ๒๕๒๕, และจากข้อมูลในการออกสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ที่ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอนของผู้วิจัยเอง ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๖.

จ.แม่ฮ่องสอน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๕ อำเภอ คือ อ.เมืองแม่ฮ่องสอน
อ.ปาย อ.ขุนยวม อ.แม่ออน และ อ.แม่สะเรียง (ดูแผนที่ประกอบ หน้า ๑๒)
แต่มีชาวละเวือะอาศัยอยู่เฉพาะในเขต อ.แม่ออนและ อ.แม่สะเรียงเท่านั้น

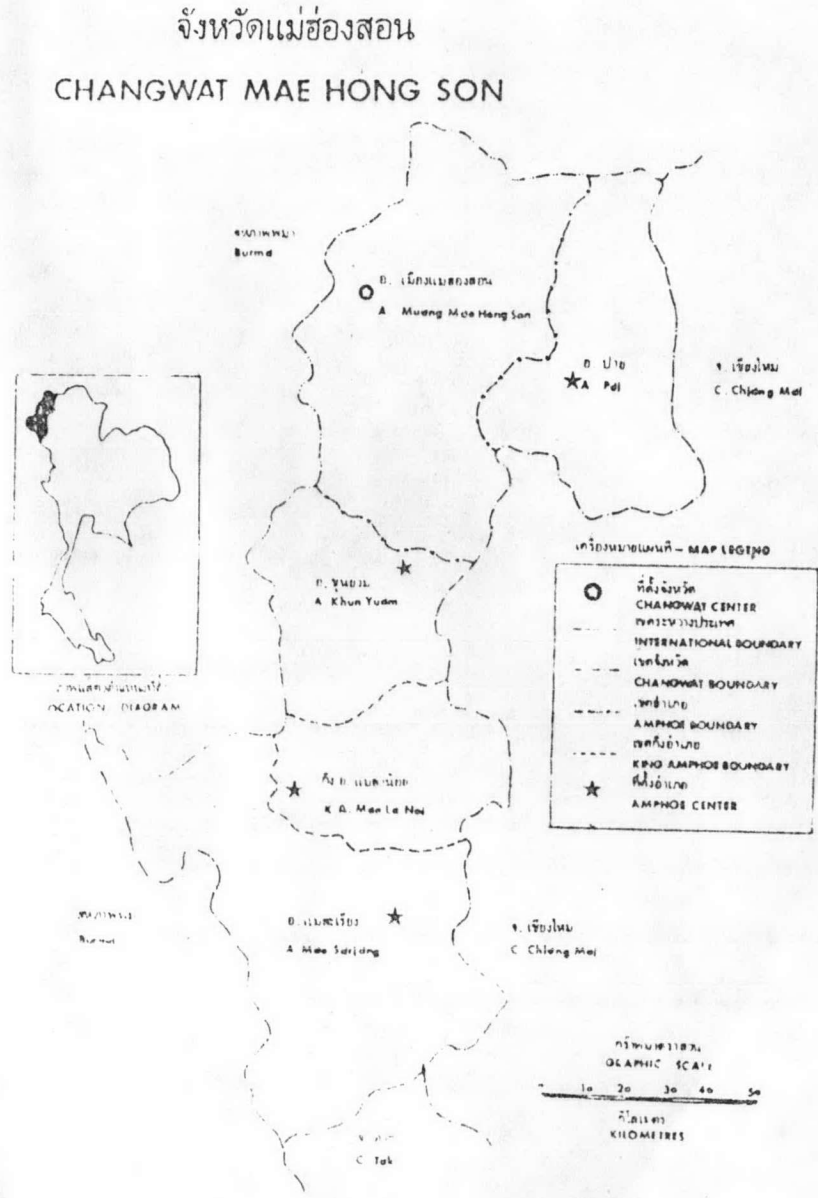
อ.แม่ออน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๔ ตำบล คือ ต.แม่โต ต.แม่ลาหลวง
ต.แม่ออน และ ต.ท่าผา (ดูแผนที่ประกอบ หน้า ๑๓) ชาวละเวือะที่อาศัยอยู่ใน
เขต อ.แม่ออนมีจำนวนประมาณ ๒๒๐๐ คน โดยกระจายกันอยู่ใน ๗ หมู่บ้าน คือบ้านตุน
บ้านห้วยฝักน้ำ บ้านสาม และบ้านละอองใต้ ในเขต ต.แม่ออน และบ้านละอองเหนือ
บ้านละอองและบ้านดงในเขต ต.ท่าผา เฉพาะที่บ้านดงมีชาวละเวือะประมาณ ๑๐๐ หลังคา-
เรือน มีประชากรประมาณ ๖๓๐ คน ระยะทางห่างจากทางหลวง ๑๐๘ ประมาณ ๒๐ กม.
ห่างจากบ้านละอองโดยการเดินเท้าประมาณ ๓๐ นาที และจากบ้านป่าแป๋ประมาณ ๒ ชม.

อ.แม่สะเรียง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๘ ตำบล คือ ต.แม่คง ต.บ้านภาต
ต.แม่สะเรียง ต.กองก่อ ต.แม่วาม ต.เสาหิน ต.แม่คะตวน ต.แม่เทาะ และ
ต.สมเมก (ดูแผนที่ประกอบ หน้า ๑๔) มีชาวละเวือะอาศัยอยู่ประมาณ ๑๔๐๐ คนใน
หมู่บ้านทั้งหมด ๘ หมู่บ้าน คือบ้านป่าแป๋ บ้านอมพายเหนือ บ้านอมพายใต้ บ้านแม่หือต บ้าน
ช่างหม้อน้อย บ้านช่างหม้อหลวง บ้านช่างหม้อสันติสุข และบ้านแพะจอมแจ้ง ซึ่งทั้งหมดอยู่ใน
เขต ต.แม่สะเรียง (ดูแผนที่ประกอบ หน้า ๑๔) บ้านป่าแป๋นั้นอยู่ห่างจากทางหลวงสาย
๑๐๘ ประมาณ ๒๗ กม. มีประชากรประมาณ ๓๓๐ คน ส่วนบ้านอมพายอยู่ห่างจากทางหลวง
สาย ๑๐๘ เช่นกัน ประมาณ ๓๐ กม. มีประชากรประมาณ ๒๗๐ คน ระยะทางเดินเท้าจาก
บ้านป่าแป๋ถึงบ้านอมพายใช้เวลาประมาณ ๗ ชม. ส่วนบ้านช่างหม้ออยู่ห่างจากบ้านอมพายโดย
ระยะทางเดินเท้าประมาณ ๑ - ๑ ๑/๒ ชม. หรือจากบ้านป่าแป๋ประมาณ ๖ ชม. (ดูแผนที่
ประกอบ หน้า ๑๔)

ความเป็นอยู่ของชาวละเวือะ

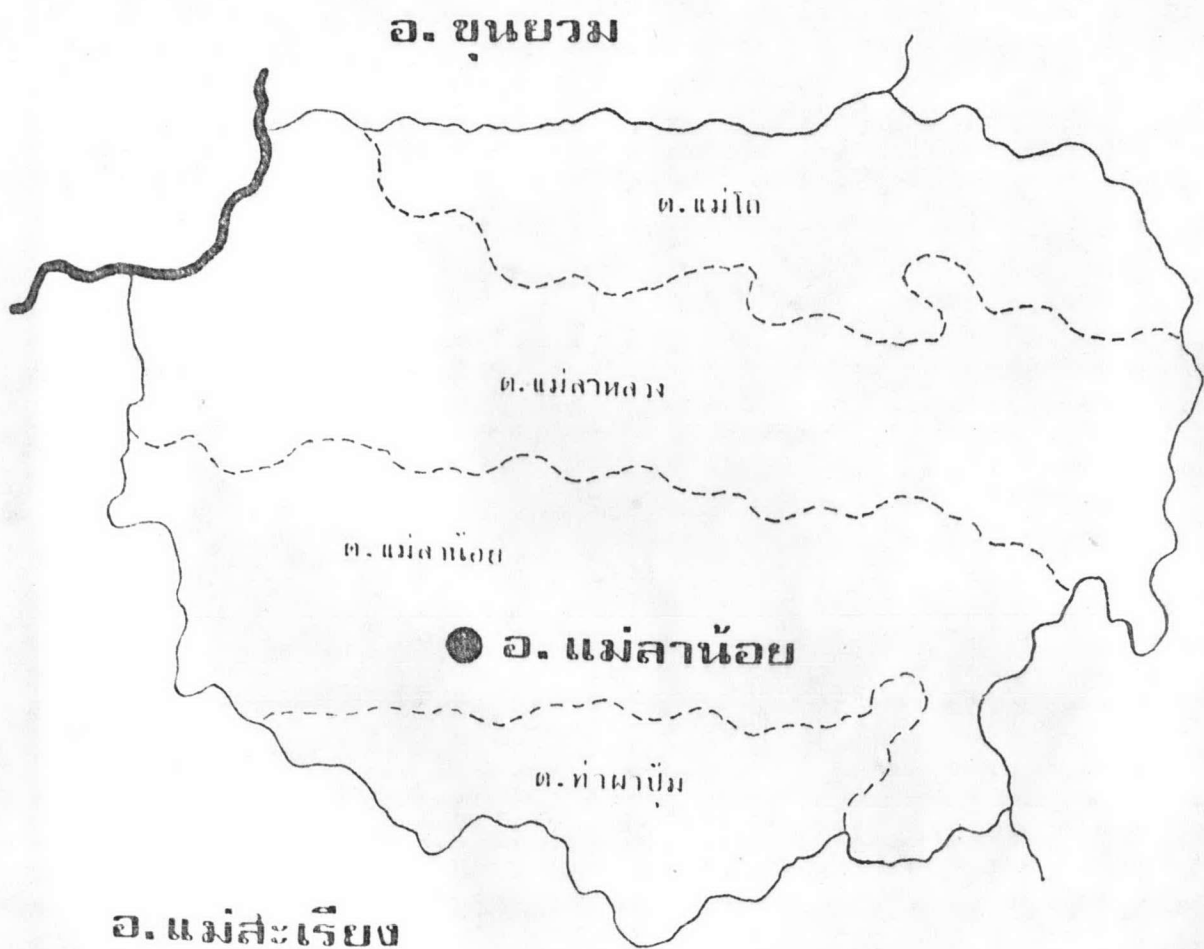
ชาวละเวือะเลี้ยงชีพด้วยการเกษตรกรรม มีการทำไร่เลื่อนลอย และการทำนาคำ
แบบนาขั้นบันได โดยชาวละเวือะได้เรียนวิธีการทำนาคำมาจากชาวพื้นราบฮกที่หนึ่ง พืชหลัก
ที่ปลูกคือ ข้าวเจ้า ถั่วเหลือง ฝ้าย ข้าวโพด พืชผักต่าง ๆ สัตว์ที่เลี้ยงมีวัว ควาย ไก่

ภาพที่ ๓ แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน (จากกองวิจัย สำนักผังเมือง : ๒๕๒๔)

ภาพที่ ๔ แผนที่แสดงการแบ่งเขตตำบลในอำเภอแม่ลาน้อย

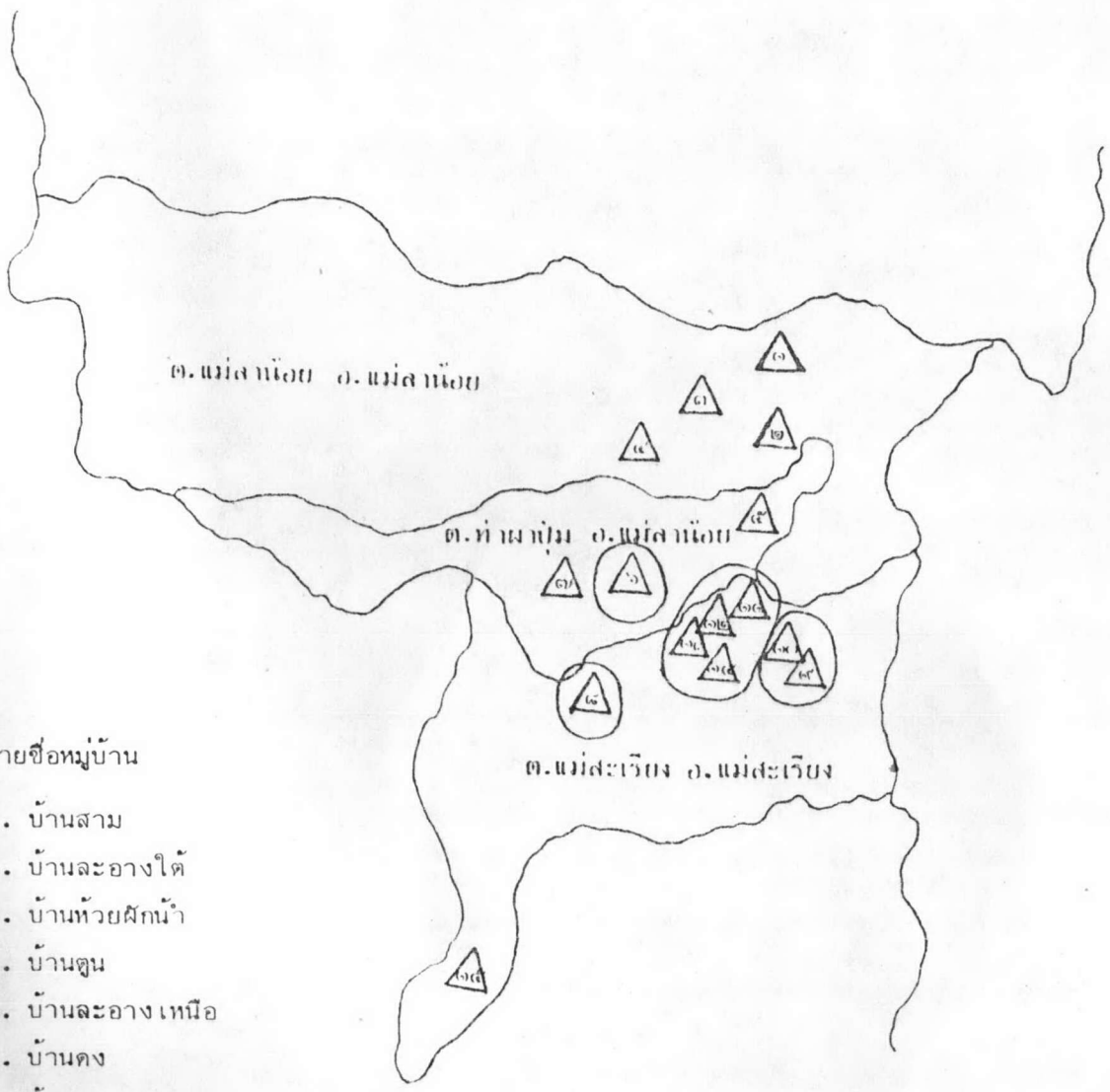
(ตัดแปลงจากกองวิจัย สำนักผังเมือง : ๒๕๒๔)

ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงการแบ่งเขตตำบลในอำเภอแม่สะเรียง
ตัดแปลงจากกองวิจัย สำนักผังเมือง : ๒๕๒๔)

ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงการกระจายของหมู่บ้านละเวือะในเขตอำเภอแม่ลาน้อย และ
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดัดแปลงจากกองวิจัย สำนักผังเมือง ;
๒๕๒๔)

รายชื่อหมู่บ้าน

- ๑. บ้านสาม
- ๒. บ้านละอองใต้
- ๓. บ้านห้วยฝักน้ำ
- ๔. บ้านตุน
- ๕. บ้านละอองเหนือ
- ๖. บ้านดง
- ๗. บ้านละออบ
- ๘. บ้านป่าแป๋
- ๙. บ้านอมพายใต้
- ๑๐. บ้านอมพายเหนือ
- ๑๑. บ้านแม่น้อย
- ๑๒. บ้านช่างหม้อน้อย
- ๑๓. บ้านช่างหม้อหลวง
- ๑๔. บ้านช่างหม้อสันติสุข (บ้านแม่ทะ)
- ๑๕. บ้านแพะจอมแจ้ง (สนามเป้า)

หมู่ ชาวละเวือะส่วนมากทอผ้าใช้เอง และส่วนมากยังแต่งกายตามประเพณีดั้งเดิมอยู่ในเรื่อง ศาสนาและความเชื่อ ส่วนมากก็ยังนับถือผีอยู่ เช่นบ้านอมพาย บ้านช่างหม้อ แต่บางหมู่บ้าน ก็เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เช่นบ้านละอูบ บ้านดง บ้านป่าแป๋

ชาวละเวือะนิยมครอบครัวแบบเดี่ยวเดี่ยวเมียเดี่ยว ส่วนมากมักจะแต่งงานกันเอง ภายในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน จากการสอบถามชาวละเวือะ ต่างให้ ข้อมูลว่าบ้านช่างหม้อและบ้านอมพายเป็นบ้านละเวือะที่เก่าที่สุดในเขตจ.แม่ฮ่องสอน ส่วนบ้านอื่น ๆ นั้น เพิ่งตั้งขึ้นเมื่อไม่กี่ร้อยปีมานี้

ประเภทของหมู่บ้าน

ปีเตอร์ กุนสตัดเตอร์ (Kunstadter : 1967: 643-49) ซึ่งได้ทำการศึกษาชาว ละเวือะในหลาย ๆ ด้าน ได้แบ่งหมู่บ้านละเวือะออกเป็น ๔ ประเภทคือ

๑. หมู่บ้านแบบดั้งเดิม

เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก อาจมีประชากรอยู่ประมาณ ๔๐-๑๕๐ หลังคาเรือนเท่านั้น ตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูงห่างไกลจากความเจริญ การคมนาคมลำบาก พูดภาษาละเวือะในชีวิตประจำวัน ประชากรส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือภาษาไทย ประกอบอาชีพกสิกรรมเป็นอาชีพหลัก และยังคงวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมอยู่ เช่น การแต่งกาย ยังคงทอผ้าใช้เอง และแต่งกายตามแบบเดิม ลักษณะบ้านเรือนก็เป็นแบบละเวือะ หมู่บ้านที่จัดอยู่ในประเภทนี้ เช่นบ้านป่าแป๋ บ้านช่างหม้อ บ้านอมพาย บ้านในเขต อ.แม่ลาน้อย และ อ.แม่แจ่ม

๒. หมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงแล้ว

เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่กว่าแบบแรก อาจมีขนาดประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ หลังคาเรือน อยู่ใกล้ชุมชน มีการคมนาคมสะดวก สภาพเศรษฐกิจเจริญกว่า มีร้านค้าภายในหมู่บ้าน ยังคงพูดภาษาละเวือะในชีวิตประจำวัน แต่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาไทยดี มีการประกอบอาชีพ กสิกรรมควบคู่ไปกับอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างก็ยังคงแบบละเวือะอยู่ แต่บางอย่างก็เป็นแบบไทย เช่นลักษณะบ้าน การแต่งกาย หมู่บ้านที่จัดอยู่ในประเภทนี้ เช่น บ้านกองลอย บ้านบ่อหลวง บ้านวังทอง เป็นต้น

๓. หมู่บ้านบริเวณพื้นที่ราบ

เป็นหมู่บ้านที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่ราบ มีความเจริญและดำรงชีวิตเหมือนกับหมู่บ้านคนไทยทั่ว ๆ ไป การประกอบอาชีพมีทั้งกสิกรรม ค้าขายและรับจ้าง สูญเสียวัฒนธรรมของตนเองไปหมด ปฏิบัติตนตามแบบคนไทยทุกอย่าง แม้แต่ภาษาที่ใช้ก็พูดภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นหลักในชีวิตประจำวัน หมู่บ้านที่จัดอยู่ในประเภทนี้เช่น บ้านหัวริน ที่ อ.สันป่าตอง จ. เชียงใหม่

๔. หมู่บ้านแบบอพยพ

เป็นชาวละแวกที่อพยพครอบครัวจากหมู่บ้านบนภูเขาลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในตัวเมือง โดยปลูกบ้านเรือนรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม แต่ก็ยังคงมีการติดต่อกับบ้านเดิมเป็นครั้งคราว ใช้ชีวิตประจำวันเหมือนคนไทยทั่ว ๆ ไป ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาไทยท้องถิ่น เพื่อให้เด็ก ๆ เข้าใจและใช้ภาษาไทยได้คล่อง เพื่อขจัดปัญหาในการเรียนของเด็ก ๆ ดังนั้นภาษาละแวกซึ่งเป็นภาษาแม่จึงถูกลืม วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมก็สูญหายไปหมด หมู่บ้านที่จัดอยู่ในประเภทนี้คือ บ้านแพะจอมแจ้ง และบ้านต้นพร้าว ในเขต อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาละแวกเท่าที่ผ่านมายังมีไม่มากนัก งานที่สำคัญได้แก่

เอ เอฟ เคอร์ (Kerr : 1928) ศึกษาภาษาละแวกบ้านบ่อหลวง โดยนำคำศัพท์จำนวนหนึ่งในภาษาละแวกบ้านบ่อหลวงมาศึกษา เปรียบเทียบกับคำศัพท์ภาษาว่าในประเทสพม่า และสรุปว่าภาษาทั้ง ๒ มีความใกล้เคียงกัน และให้ความเห็นว่าควรจะมีการทำการศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งกว่านี้

หม่อมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์ รังสิต (Rangsit : 1942-1945) ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาละแวกบ้านบ่อหลวง บ้านอมพายและบ้าน Mapä (ซึ่งลักษณะเข้ากับภาษากลุ่มบ้านกอกหลวง) กับภาษาว่าในประเทสพม่า และชี้ให้เห็นว่าภาษาละแวกทั้ง ๓ บ้านมีความแตกต่างกันมาก

ไกรศรี นิมมานเหมินทร์ (Nimmanahaeminda: 1963) ศึกษาเปรียบเทียบ คำศัพท์ภาษาละเวือะบ้านบ่อหลวงกับภาษามลาบรี (ผดองเหลือง)^๑ และภาษาอื่น ๆ คือ ละเมิด ถิ่น ขมุและมอญ พบว่ามีคำที่เป็นคำร่วมเชื้อสายระหว่างภาษาละเวือะกับภาษามลาบรีเพียง ๑๔ คำเท่านั้น จากจำนวนคำศัพท์ทั้งหมด ๔๕๐ คำ

โตนิลด์ ชแลตเตอร์ (Schlatter : 1976) ศึกษาระบบเสียงภาษาละเวือะบ้านละอูบ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าภาษาละเวือะบ้านละอูบมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด ๒๑ หน่วยเสียง ทุกหน่วยเสียงเกิดเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่มีเพียง ๑๐ หน่วยเสียงเท่านั้นที่สามารถเกิดเป็นพยัญชนะท้ายได้

หน่วยเสียงที่เกิดเป็นพยัญชนะต้นได้ มีดังนี้

p t c k ?

b d j g

m n ʔ ɲ

f s h

l

w r y

หน่วยเสียงที่เกิดเป็นพยัญชนะท้ายได้ คือ

p t c k ? m n ʔ ɲ h

ส่วนพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีดังนี้

ph th ch kh

^๑ ในบทความของไกรศรี นิมมานเหมินทร์ เขียนว่า Mrabri (มราบรี) แต่ผู้วิจัยเขียนตาม Rischel: 1983; Egerod: 1983 และธีระพันธ์ ล.ทองคำ : ๒๕๒๖ และ ๒๕๒๗.

hm hn hki hŋ hl hr hy
 ?b ?d ?m ?n ?ki ?ŋ ?l ?y
 pl kl phl khl bl gl kw
 br gr phr khr khw

หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี ๔ หน่วยเสียง คือ

i ð u
 e ə o
 ɛ a ɔ

หน่วยเสียงสระประสมมี ๑๐ หน่วยเสียง คือ

iə ðə uə
 ei ai ɔi
 əo əð
 ao að

และซแลตเตอร์ได้สร้างระบบการเขียนภาษาละเวอะโดยใช้ตัวอักษรไทยด้วย

สุริยา รัตนกุล (๒๕๒๐)^๑ ศึกษาาระบบเสียงภาษาละเวอะบ้านป่าแป๋ และสรุปว่า

ภาษาละเวอะบ้านป่าแป๋มีเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ๓๗ เสียงคือ

p t c k ?
 ph th ch kh
 b y
 mb nd ŋc ŋg
 m n ki ŋ

 y

^๑ การใช้คำว่า "เสียง" และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในที่นี้ ผู้วิจัยใช้ตามสุริยา รัตนกุล ทุกประการโดยมิได้ดัดแปลงแต่อย่างใด

hm	hn	hñ	hŋ	
ṃ	ṇ	ṇ̃	ŋ̣	
f	s			h
v			ɣ	
			ɣ̣	
	hl			
	l			
	ḷ			

เสียงพยัญชนะต้นควบมี ๑๒ เสียงคือ

pl	py
kl	ky
phl	phy
khl	khy
mbI	mby
ngl	ngy

เสียงพยัญชนะท้ายมี ๑๐ เสียง คือ

p t c k ʔ h m n ñ ŋ

เสียงสระเดี่ยวมี ๑๐ เสียง คือ

i	ĩ	u
	ɯ	
e	ə	o
ɛ	a	ɔ

เสียงสระประสมมี ๑๕ เสียง คือ

io	iõ	uo			
ui	ai	oi	ei	eĩ	oĩ
oĩ	aĩ				
oo	ao	eo	oe		

และสุริยา รัตนกุล ได้รวบรวมวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ของชาวละเวือะเอาไว้ด้วย (สุริยา รัตนกุล ๒๕๒๐)

ยาซูยุกิ มิทานิ (Mitani : 1978) ศึกษาภาษาละเวือะในด้านเปรียบเทียบและเชิงประวัติ โดยศึกษาระบบเสียงภาษาละเวือะบ้านบ่อหลวง บ้านอมพาย บ้านละอูบและบ้านแพะ แล้วนำมาศึกษาเปรียบเทียบกัน เพื่อกำหนดสร้าง (reconstruct) ภาษาละเวือะดั้งเดิมขึ้นมา มิทานิได้แบ่งการเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ตอน ตอนที่ ๑ เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ระบบเสียงของภาษาละเวือะแต่ละบ้าน ซึ่งสรุปได้ว่าภาษาละเวือะทั้ง ๔ บ้านมีหน่วยเสียงพยัญชนะดังนี้

p	t	č	k	ʔ
b	d	ǰ	g	
m	n	ŋ	ŋ	
w		y		
r				
l				
o	s			h

ยกเว้นภาษาละเวือะบ้านแพะ ซึ่งมีหน่วยเสียงพยัญชนะ /y/ แต่ไม่มีหน่วยเสียง /r/

ทุกหน่วยเสียงสามารถเกิดเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่มีเพียง ๑๐ หน่วยเสียงเท่านั้นที่สามารถเกิดเป็นพยัญชนะท้ายได้ คือ /p t k ʔ m n ŋ h w y/ ส่วนภาษาละเวือะบ้านอมพายมีหน่วยเสียงซึ่งเกิดเป็นพยัญชนะท้ายได้เพิ่มอีก ๑ หน่วยเสียง คือ /s/

ภาษาละเวือะทั้ง ๔ บ้านมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๔ หน่วยเสียงเหมือนกันคือ

i	ɨ	u
e	ə	o
ɛ	a	ɔ

ส่วนหน่วยเสียงสระประสมมีแตกต่างกันไป ดังนี้

ภาษาละเวือะบ้านบ่อหลวงมีหน่วยเสียงสระประสม ๗ หน่วยเสียง คือ

ie	ɨə	ue	eo	ɛɨ	aɨ
----	----	----	----	----	----

ภาษาละเวือะบ้านอมพายมีหน่วยเสียงสระประสม ๔ หน่วยเสียง คือ

ie	ɨa	ue	əɨ
----	----	----	----

ภาษาละเวือะบ้านละอุมมีหน่วยเสียงสระประสม ๕ หน่วยเสียง คือ

ie	ɨə	ue	əɨ	aɨ
----	----	----	----	----

ภาษาละเวือะบ้านแพะมีหน่วยเสียงสระประสม ๔ หน่วยเสียง คือ

ie	ɨə	ue	aɨ
----	----	----	----

ในตอนที ๒ มีตามิได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบพยัญชนะและระบบสระของภาษาละเวือะทั้ง ๔ บ้าน และได้กำหนดสร้างภาษาละเวือะดั้งเดิมขึ้นมาดังนี้

พยัญชนะต้นในภาษาละเวอะดั้งเดิมมีดังนี้

*p	*t	*č	*k	*ʔ	*pr	*kr	*pl	*kl
*p̄	*T	*č̄	*K		-	-	*p̄l	*Kl
*ph	*th	*čh	*kh		*phr	*khr	-	-
*mp	*nt	*ñč	*ŋk		*mpr	*ŋkr	*mpl	*ŋkl
*m̄p	*n̄T	*ñč̄	*ŋK		-	-	*m̄pl	*ŋKl
*mph	*nth		*ŋkh		*mphr	*ŋkhr	-	-
*ʔb								
*m	*n	*ñ	*ŋ					
*ʔm	*ʔn	*ʔñ	*ʔŋ					
*hm	*hn	*hñ	*hŋ					
*w		*y			*r	*l		
*ʔw		*ʔy			*ʔr	*ʔl		
*hw		*hy			*hr	*hl		
	*s		*h					

มีตามที่ได้กล่าวว่าพยัญชนะต้น *p *T *č *K นั้นถ้าได้พิจารณาภาษาอื่น ๆ ในตระกูลมอญ-เขมรเพิ่มเติมนิดแล้ว อาจจะเป็นพยัญชนะระเบิด ไชยะ (voiced stop) /b d j g/ ก็ได้

สระในภาษาละเวอะดั้งเดิม มีดังนี้

*i	*ī	*u
*e	*ə	*o
*ɛ	*a	*ɔ
*iə	*iə̄	*uə
	*əī	
	*aī	

พยัญชนะท้ายในภาษาละเวือะดั้งเดิม มีดังนี้

	*-y	*-w	
*-?	*-y?	*-w?	
*-h	*-yh	*-wh	
*-k	*-yk	*-wk	*-wyk
*-ŋ	*-yŋ	*-wŋ	*-wyŋ
*-t		*-wt	
*-n		*-wn	
*-p	*-yp	*-wp	
*-m	*-ym	*-wm	
*-s	*-ys	*-ws	

นอกจากนี้มิทานิได้อธิบายวิวัฒนาการของเสียงจากภาษาละเวือะดั้งเดิมไปสู่ภาษาละเวือะแต่ละบ้าน และแบ่งกลุ่มภาษาละเวือะทั้ง ๔ บ้านออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ บ้านบ่อหลวง

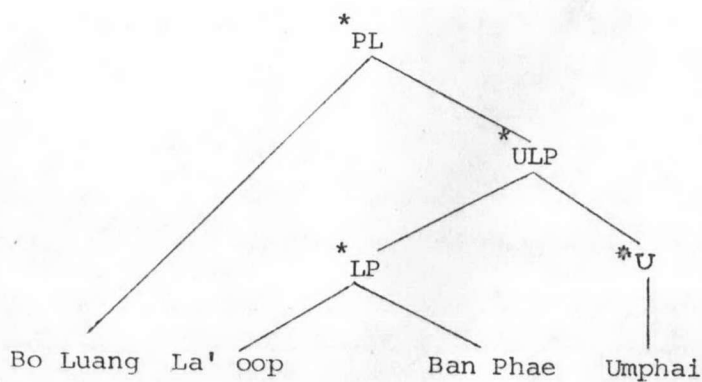
กลุ่มที่ ๒ บ้านอมพาย บ้านละอวบ และบ้านแพะ

และในกลุ่มที่ ๒ นี้ยังได้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มย่อยอีก คือ

กลุ่มที่ ๑ บ้านอมพาย

กลุ่มที่ ๒ บ้านละอวบและบ้านแพะ

ดังที่มิทานิได้แสดงไว้ในแผนภูมิ (Mitani 1978: 6) ดังนี้

หมายเหตุ PL คือ ภาษาละเวอะดั้งเดิม (Proto-Lawa)

ULP คือ บ้านอมพาย (Umphai) บ้านละอูป (La'oop)

บ้านแพะ (Ban Phae)

ภาพที่ ๗ แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาละเวอะ (จาก Mitani : 1978)

ในการแยกกลุ่มนี้ มิทานิได้ใช้ข้อจำกัดทางเสียงพยัญชนะต้นเป็นตัวแบ่ง และนอกจากนี้ มิทานิยังพบว่าข้อจำกัดในการเกิดร่วมกันระหว่างเสียงพยัญชนะต้นกับเสียงสระบางประการ จึงได้เสนอให้มีการแยกสระออกเป็น ๒ ชุด คือชุด A และชุด B ซึ่งเกิดกับเสียงพยัญชนะต้นต่างกัน และได้เสนอแนะให้มีการศึกษาอย่างละเอียดต่อไป โดยนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ๆ ในตระกูลมอญ-เขมรสายเหนือด้วย

การศึกษาของมิทานินับ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบภาษาละเวอะอย่างมีระบบเป็นงานแรก และที่สำคัญคือ มีการกำหนดสร้างภาษาละเวอะดั้งเดิมขึ้นมา และยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างภาษาละเวอะแต่ละบ้านเป็นการสนับสนุนคำกล่าวที่ว่า ภาษาละเวอะแต่ละบ้านนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันมากบ้าง น้อยบ้าง ดังที่มิทานิได้แสดงความสัมพันธ์ของภาษาละเวอะแต่ละบ้านไว้ในแผนภูมิข้างต้น

แต่การศึกษาของมิทานินี้ก็ยังมีข้อบกพร่องบางประการ ประการแรกคือดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ภาษาละเวอะนั้นแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน แต่มิทานิได้ใช้ข้อมูลจากภาษาเพียง ๒ กลุ่มเท่านั้น คือ กลุ่มที่ ๑ (กลุ่มบ้านบ่อหลวง) และกลุ่มที่ ๒ (กลุ่มบ้านละอูป) ยังขาดข้อมูลจากภาษากลุ่มที่ ๓ (กลุ่มบ้านกอกหลวง) ไป ซึ่งอาจจะทำให้ภาษาละเวอะดั้งเดิมที่มิทานิกำหนดสร้างขึ้นมาไม่สมบูรณ์ ข้อบกพร่องอีกประการหนึ่ง คือ ข้อมูลภาษาละเวอะบ้านแพะของมิทานินั้น ไม่สามารถกำหนดแน่นอนลงไปได้ว่าเป็นภาษาที่อยู่ในกลุ่มใดแน่ เพราะบ้านแพะนั้น เป็นหมู่บ้านที่มีชาวละเวอะจากหลาย ๆ หมู่บ้านอพยพมาอยู่ร่วมกัน^๑

^๑ จาก Kunstadter 1967: 648 และจากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสดอกฝึกปฏิบัติภาคสนามทางภาษาศาสตร์ที่บ้านแพะ ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ ๔-๑๔ กันยายน ๒๕๒๖ พบว่าบ้านแพะนั้นเป็นที่รวมของชาวละเวอะหลายหมู่บ้านที่อพยพลงมาจากถิ่นฐานเดิม

เจอร์ราร์ด ดิฟฟลોธ (Diffloth: 1980) ศึกษาเปรียบเทียบภาษากลุ่มว่าและละเวือะ เพื่อกำหนดสร้างภาษาว่าดั้งเดิม (Proto-Waic) โดยใช้ข้อมูลจากภาษาต่าง ๆ คือ Wa, Praok-Wa, La, K'la, Kien Ka, P'uman, Son, Tailoi, Samtao, Khalo และ ภาษาละเวือะบ้านบ่อหลวง บ้านอมพาย บ้านป่าแบ่ บ้านแพะ บ้านสาม และบ้าน Mapa และได้กำหนดสร้างภาษาว่าดั้งเดิมขึ้นมา ดังนี้

พยัญชนะต้นในภาษาว่าดั้งเดิม มีดังนี้

*p	*t	*c	*k	*ʔ
*b	*d	*j	*g	
*m	*n	*ŋ	*ŋ	
	*r	*s		*h
*w	*l	*y		
*kr	*gr	*pr	*br	
*kl	*gl	*pl	*bl	

พยัญชนะท้ายในภาษาว่าดั้งเดิม มีดังนี้

*p	*t	*c	*k	*ʔ
*m	*n	*ŋ	*ŋ	
	*r	*s		*h
*w	*l	*y		

เช่น บ้านดง บ้านละอุม บ้านละออง บ้านตุน บ้านสาม บ้านเฮาะ บ้านกอก เป็นต้น จึงมีภาษาพูดหลายสำเนียงด้วยกัน มิได้พูดภาษาสำเนียงเดียวกันหมด

สระในภาษาว่าดั้งเดิม มีดังนี้

*i	*ɨ		
*e		*ɤ	*o
*ɛ		*ɒ	*ɔ
	*a		

นอกจากนี้ ดิฟฟลือยังได้กำหนดสร้างภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิม (Proto Wa-Lawa) ขึ้นมาด้วยภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมนี้มีพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายเหมือนกับในภาษาว่าดั้งเดิม แต่สระจะต่างออกไป สระในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมมีดังนี้

*i	↓		*u
*e	↓	↘	*o
*ɛ	*a	*ɒ	*ɔ

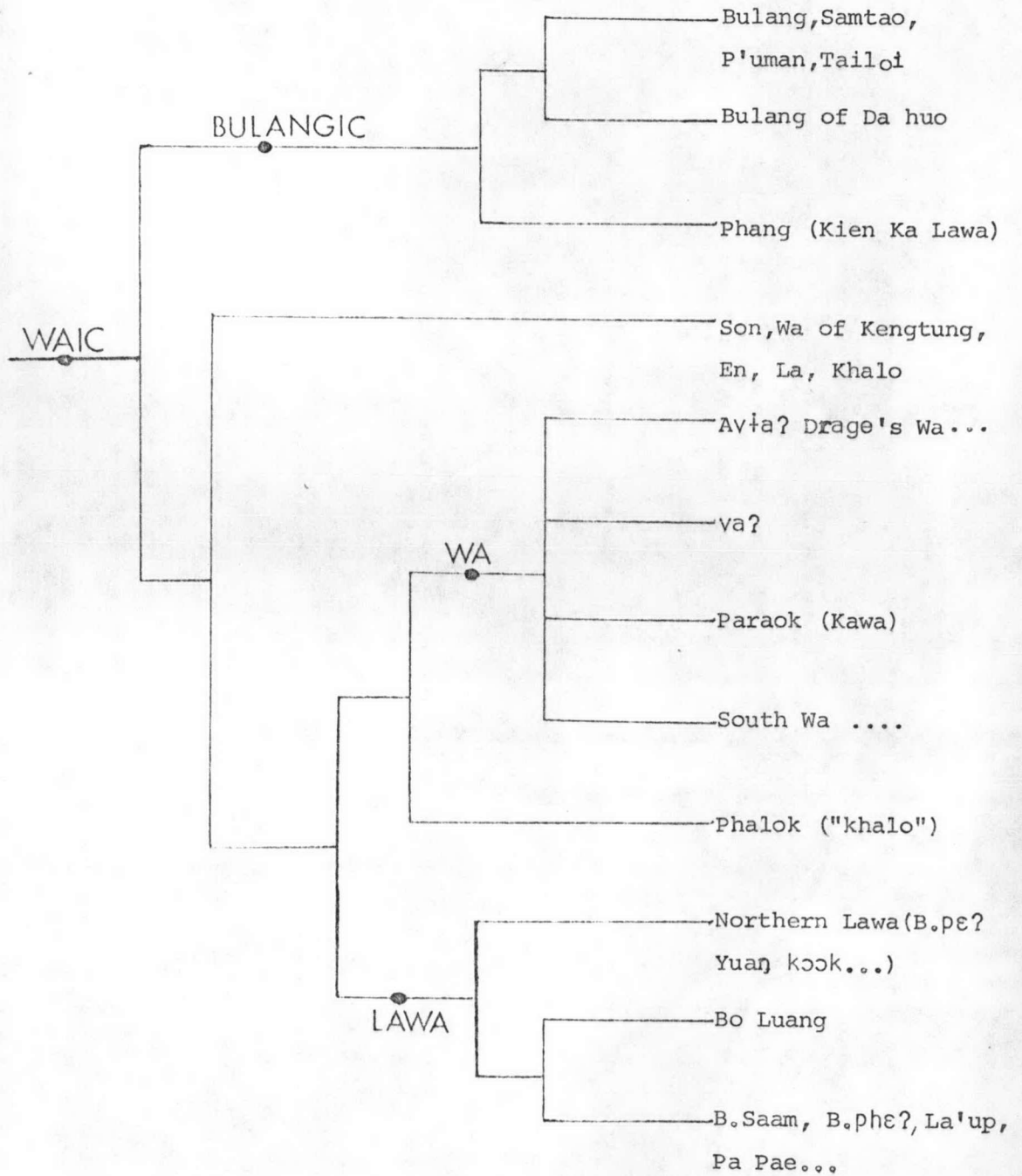
สระ *ɨ ในภาษาว่าดั้งเดิมได้กลายเป็นสระ *o ในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิม และสระ *ɤ ในภาษาว่าดั้งเดิม ได้กลายเป็นสระ *u ในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิม

ดิฟฟลือได้จัดให้ภาษาละเวือะอยู่กลุ่มเดียวกับภาษาว่า เพราะทั้ง ๒ ภาษามีความใกล้เคียงกันมาก ทั้งที่ดิฟฟลือได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาต่าง ๆ ในสาขาว่าอิค (Waic) ไว้ (ดูแผนภูมิประกอบ หน้า ๒๘) จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าดิฟฟลือแบ่งภาษาต่าง ๆ ในสาขาว่าอิคออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ๒ กลุ่มคือ

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มภาษาบูลัง (Bulangi) ซึ่งประกอบด้วยภาษาบูลัง (Bulang) ภาษาซัมเต้า (Samtao) ภาษาพูแมน (P'uman) ภาษาไทลอย (Tailoi) และภาษาฟาง (Phang or Kien-Ka Lawa)

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มภาษาว่า ภาษาละเวือะ และภาษาซึ่งมีลักษณะอยู่กึ่งกลางระหว่างภาษาบูลังและภาษาว่า

ภาพที่ ๘ แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาย่อยในสาขาว่าอิด (จาก Diffloth : 1980)

ในกลุ่มที่ ๒ นี้ ดิฟฟลોธยังแยกออกเป็น ๒ กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มย่อยที่ ๑ กลุ่มภาษาซึ่งมีลักษณะกึ่งกลางระหว่างภาษานูสังและภาษาว่า ได้แก่
ภาษา Son, En, La, Khalo, Wa of Kengtung

กลุ่มย่อยที่ ๒ คือกลุ่มภาษาว่าและภาษาละเวือะ ซึ่งแยกออกเป็น ๒ สาย คือ
สายภาษาว่า ได้แก่ Avia? va? paraok south wa
phalok (khalo) และสายภาษาละเวือะ
ซึ่งแยกออกเป็น ๓ กลุ่ม คือกลุ่มทางเหนือ
เช่นบ้านแป๊ะ บ้านกอก...) กลุ่มบ้านบ่อหลวง
และกลุ่มบ้านละอูน ป่าแป บ้านสาม บ้านแพะ

เฉพาะในกลุ่มภาษาละเวือะเองจากแผนภูมิที่ดิฟฟลોธได้แสดงไว้ (ดูแผนภูมิประกอบ
ภาพที่ ๔ หน้า ๓๐) จะเห็นว่าภาษาละเวือะกลุ่มบ้านบ่อหลวง (กลุ่มที่ ๑) และกลุ่มบ้าน
ละอูน (กลุ่มที่ ๒) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่าภาษาละเวือะกลุ่มทางเหนือ (คือกลุ่มบ้าน
กอกหลวงหรือกลุ่มที่ ๓)

ภายในภาษาละเวือะ กลุ่มบ้านละอูน (กลุ่มที่ ๒) นั้น แยกออกเป็น ๒ สายคือ

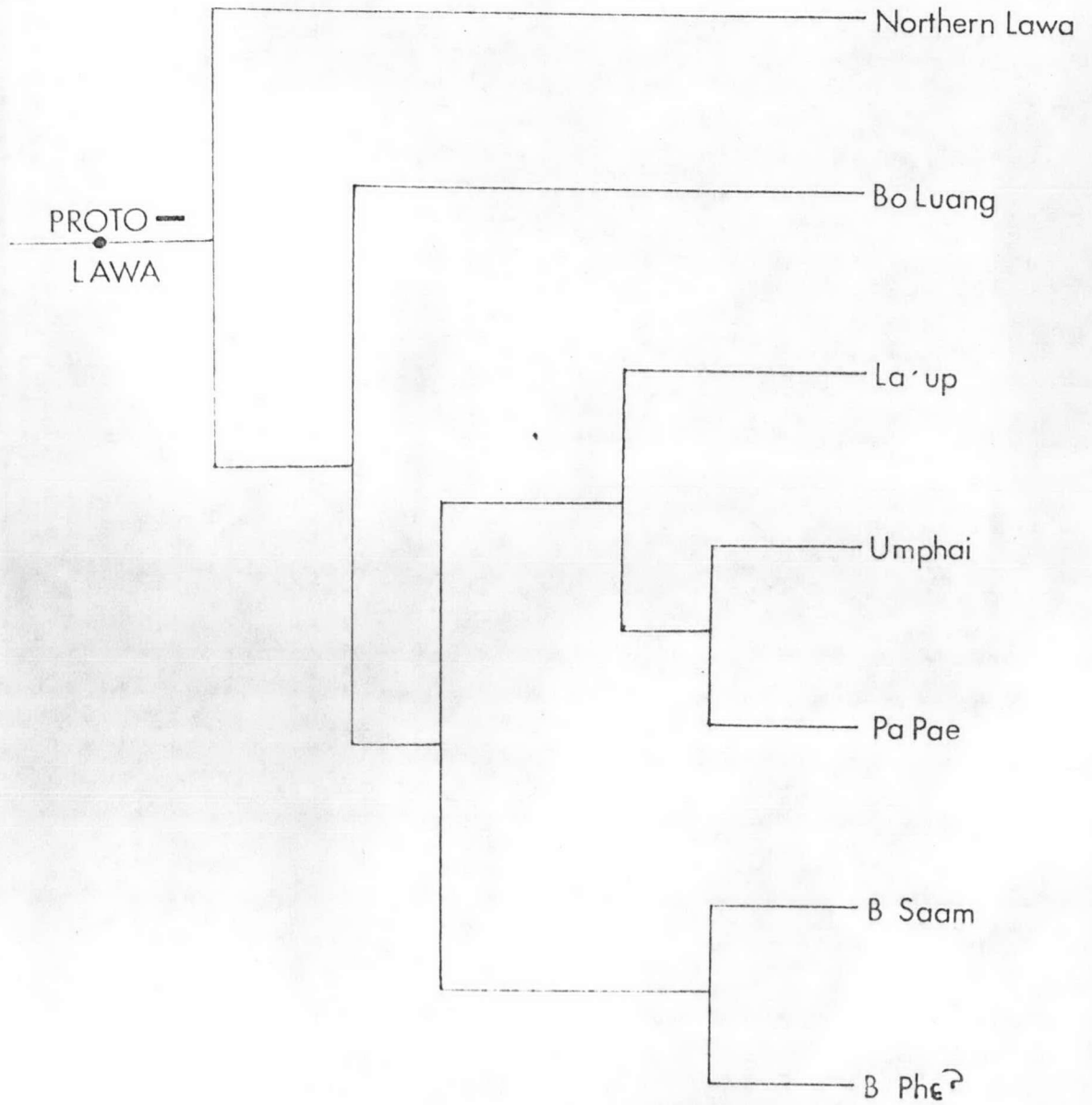
สายที่ ๑ ประกอบด้วยบ้านละอูน บ้านอมพาย และบ้านป่าแป๊ะ ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาษา
ละเวือะบ้านอมพาย และบ้านป่าแป๊ะมีความใกล้ชิดกันมากกว่าภาษาละเวือะบ้านละอูน

สายที่ ๒ ประกอบด้วยภาษาละเวือะบ้านแพะ และบ้านสาม

ดังนั้น จากแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาละเวือะบ้านต่าง ๆ ของดิฟฟลોธนี้
จะเห็นได้ว่าภาษาละเวือะแต่ละบ้านก็มีลักษณะที่แตกต่างกันตั้งแต่เนื้อมไปจนถึงมาก แม้แต่
ภาษาในกลุ่มเดียวกัน ก็ไม่มีภาษาละเวือะบ้านใดเลยที่จะมีลักษณะเหมือนกันทุกอย่าง

ในแผนภูมินี้ ดิฟฟลોธได้แสดงความสัมพันธ์ของภาษาละเวือะบ้านที่มีข้อมูล
ปรากฏอยู่ในการกำหนดสร้างภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมเท่านั้น (Diffloth: 1980) ส่วนภาษา
ละเวือะบ้านอื่น ๆ นอกจากนี้ ดิฟฟลોธไม่ได้กล่าวถึง

ภาพที่ ๔ แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาละว้าะกลุ่มต่าง ๆ (จาก Diffloth : 1980)

เมื่อมาพิจารณาภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมที่ดิฟฟลิธกำหนดสร้างขึ้นมา จะเห็นว่ามีความแตกต่างกับภาษาละเวือะดั้งเดิมที่มีตามกำหนดสร้างขึ้นบางประการเช่น

๑. ในภาษาละเวือะดั้งเดิมของมิตานี ไม่มีการกำหนดสร้างพยัญชนะตัน ซึ่งเป็นพยัญชนะระเบิดโฆษะ (voiced stop) /b d j g/ เลย (ดูรายละเอียดในหน้า ๒๓) แต่ในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมของดิฟฟลิธมีการกำหนดขึ้น

๒. ในภาษาว่า-ละว่า ดั้งเดิมของดิฟฟลิธนั้น ดิฟฟลิธได้กำหนดสร้างพยัญชนะท้าย *r และ *l ด้วย ซึ่งในภาษาละเวือะดั้งเดิมของมิตานีไม่มี

๓. ในภาษาละเวือะดั้งเดิมของมิตานีนั้น มิตานีได้กำหนดสร้างพยัญชนะท้ายประสม เช่น *-yp *-yk *-wn *-wt *-wyk *wyŋ ด้วย แต่ในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมของดิฟฟลิธไม่มี

๔. ในภาษาละเวือะดั้งเดิมของมิตานีนั้น มิตานีได้กำหนดสร้างหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๔ หน่วยเสียง เช่นเดียวกับที่ดิฟฟลิธกำหนดไว้ในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิม แต่หน่วยเสียงสระที่กำหนดขึ้นมานั้นต่างกัน คือดิฟฟลิธไม่ได้กำหนดสร้างหน่วยเสียงสระ *i เช่นมิตานี แต่ดิฟฟลิธได้กำหนดสร้างหน่วยเสียงสระ *v ซึ่งมิตานีไม่ได้กำหนดสร้าง

๕. นอกจากหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๔ หน่วยเสียงแล้ว มิตานีได้กำหนดสร้างหน่วยเสียงสระประสม ๕ หน่วยเสียงขึ้นมาในภาษาละเวือะดั้งเดิมของเขาด้วย (ดูรายละเอียดในหน้า ๒๓) แต่ในภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมของดิฟฟลิธนั้น ไม่มีการกำหนดสร้างสระประสมเลย^๑

ดังเช่นที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาษาว่า-ละว่าดั้งเดิมที่ดิฟฟลิธกำหนดสร้างขึ้นมานั้น แตกต่างกับภาษาละเวือะดั้งเดิมที่มีตามกำหนดสร้างขึ้น ทั้งนี้เพราะดิฟฟลิธได้ใช้ข้อมูลจากภาษาว่ามาพิจารณาด้วยหลายกลุ่ม เช่น ภาษาบูลัง ลัมเต้า ฆะหล็อก ภาษาว่าต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น ภาษาดั้งเดิมที่ดิฟฟลิธกำหนดขึ้นมาจากจริงเป็นคนละระดับกับภาษาดั้งเดิม

ดิฟฟลิธได้อธิบายเสียงสระประสมที่ปรากฏอยู่ในภาษาละเวือะต่าง ๆ ในปัจจุบันว่า เกิดจากการกลายเสียงของสระเดี่ยวในภาษาดั้งเดิม ซึ่งเนื่องมาจากอิทธิพลของเสียงข้างเคียงคือพยัญชนะที่มาข้างหน้า หรือข้างหลังของสระที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สระเดี่ยวเกิดการกลายเสียงเป็นสระประสมในภาษาปัจจุบัน เช่น การกลายเสียงหน่วยเสียงสระ *a เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ของมิตานี อีกประการหนึ่ง คือดิฟฟลોธใช้ข้อมูลภาษาละเวือะมากกว่ามิตานี เพราะดิฟฟลોธมีข้อมูลจากภาษาละเวือะครบทั้ง ๓ กลุ่ม แต่ก็มีข้อสังเกตคือ ข้อมูลภาษาที่ดิฟฟลોธใช้ในการศึกษานั้น เป็นข้อมูล ซึ่งเก็บจากรายงานผลการวิจัยของนักวิจัยคนอื่น ๆ แทบทั้งหมด และเอกสารที่ดิฟฟลોธใช้ มีตั้งแต่พิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ ถึง ๑๙๗๘ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่แตกต่างกันมาก ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้จึงอาจจะมีปัญหาในแง่ของการเปลี่ยนแปลงของภาษาและมีปัญหาในด้านการเก็บข้อมูลและการบันทึกข้อมูล เพราะมีผู้เก็บข้อมูลหลายคน และความสามารถของผู้เก็บข้อมูลแต่ละคนก็ต่างกันด้วย ต่างกับมิตานีที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกหมู่บ้าน ยกเว้นข้อมูลภาษาละเวือะบ้านละอูบที่มิตานีใช้ข้อมูลของแฟรงกลิน ฮี ฮัฟแมน (Franklin E. Huffman) และโดเนลด์ชแลตเตอร์ (Donald Schlatter)

จากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าการศึกษาริชาภาษาละเวือะเท่าที่ผ่านมายังมีข้อบกพร่องอยู่ ดังนั้น ในการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะออกเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นระบบเดียวกันทุกบ้าน

*glak "to lick" (Um., La'up) khliak

*braw "coconut tree" (Um.) phria

จะเห็นว่า การสูญเสียลักษณะ เสียงก้องของพยัญชนะต้น ทำให้เสียงสระ *a กลายไปเป็นเสียงสระประสม *ia หรืออิทธิพลจากเสียงพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเพดานแข็ง ก็มีผลทำให้เสียงสระ *a กลายไปเป็นเสียงสระประสมได้ ตัวอย่างเช่น

*way "to borrow" (B. Saam) wuai (BL) wia

*gac "shy" (BL) kik (Um.) chiaic

(จาก Diffloth 1980: 46-52)

๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

๑. เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ คือ

๑.๑ ศึกษาด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมประเพณี ประวัติความเป็นมาของชาวละเวือะในประเทศไทยจากเอกสารต่าง ๆ

๑.๒ ศึกษาด้านสภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม เนื่องจากผู้วิจัยจะออกเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จึงได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ และการเดินทาง ทั้งจากเอกสารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่นกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กรมแผนที่ทหาร เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เป็นต้น

๑.๓ ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาละเวือะ ภาษาชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะภาษาในตระกูลมอญ-เขมร ที่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้แล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

๑.๔ ออกสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ออกไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๖ โดยได้เดินทางไปที่บ้านป่าแป๋ เพื่อให้คุ้นเคยกับสภาพพื้นที่ ภาษาและความเป็นอยู่ของชาวละเวือะ และได้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อจะคัดเลือกมาทำการศึกษาต่อไป

๒. เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

๒.๑ รายการคำศัพท์

ผู้วิจัยได้สร้างรายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาโดยนำมาจากรายการคำของ มอริส สวาเดช (Swadesh 200's word list)

เทวีกโทมัสและโรเบิร์ต เค. เฮดลีย์ (Thomas & Headley: 1970)

ยาซูบูกิ มิทานิ (Mitani: 1978)

เจอร์วาร์ด ดีฟฟลือธ (Diffloth: 1980)

โรเบิร์ต เค. เฮดลีย์ (Headley: 1978)

สุริยา รัตนกุล (๒๕๒๐)

ข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยเองและเพื่อน ๆ (๒๕๒๖)

๒.๒ รูปภาพต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมสมุดรูปภาพต่าง ๆ เช่น รูปสัตว์ ผลไม้ สิ่งของ เพื่อนำไปใช้ประกอบการเก็บข้อมูล

๒.๓ บัตรคำ

๒.๔ แผนภูมิแสดงการปรากฏร่วมกันของเสียง

๒.๕ เครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็กที่ใช้กับแถบบันทึกเสียงชนิดตลับ (Cassette tape) รวมทั้งแถบบันทึกเสียง และถ่านไฟฉายขนาดเล็กเพื่อใช้กับเครื่องบันทึกเสียง

๓. ตั้งเกณฑ์การเลือกหมู่บ้านและผู้บอกภาษา

๓.๑ คัดเลือกหมู่บ้านที่จะไปทำการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกบ้านป่าแม่ บ้านช่างหม้อ บ้านอมพายในเขต อ.แม่สะเรียง และบ้านดง ในเขต อ.แม่ออนด้วยเหตุผลดังนี้

- ก. ทั้ง ๔ หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในกลุ่มที่ ๒ คือกลุ่มบ้านละอูบ
- ข. ทั้ง ๔ หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่สามารถเดินทางไปมาได้ค่อนข้างจะสะดวกกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ และอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน
- ค. ทั้ง ๔ หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่ยังมิได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเอาไว้มากนัก ยกเว้นบ้านอมพาย

๓.๒ ตั้งเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา ดังนี้

- ก. อายุ ประมาณ ๓๐-๕๐ ปี เพราะสามารถพูดจาติดต่อกันได้ดี มีความคิดทันสมัยและขณะเดียวกันก็ยังจำเรื่องราวเก่า ๆ ได้ดี
- ข. เพศ ในการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ผู้บอกภาษาเพศชายทั้งหมด เพราะผู้หญิงส่วนมากพูดภาษาไทยไม่ได้ ทำให้การสัมภาษณ์มีปัญหา
- ค. ถิ่นฐาน ผู้บอกภาษาทุกคนเป็นผู้ที่เกิดและตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นนั้นจนถึงปัจจุบัน
- ง. อาชีพ ผู้บอกภาษาทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- จ. ความสามารถในการใช้ภาษา ใช้ภาษาละเวือะในชีวิตประจำวัน

๔. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เมื่อคัดเลือกหมู่บ้านที่จะไปทำการวิจัยได้แล้ว ผู้วิจัยก็ได้เดินทางออกเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน ๒๕๒๗ โดยเริ่มเก็บที่บ้านป่าแป๋ เป็นบ้านแรก และจากนั้นก็เดินทางไปยังบ้านดง บ้านอมพายและบ้านช่างหม้อ ตามลำดับ แต่ผู้วิจัยใช้เวลาอยู่ที่บ้านป่าแป๋นานที่สุด และใช้ข้อมูลจากบ้านป่าแป๋เป็นหลักในการเก็บข้อมูลจากบ้านอื่น ๆ ด้วย ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลดังนี้

๔.๑ ใช้เวลาระยะหนึ่งในหมู่บ้านเพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่และชาวบ้าน และคัดเลือกผู้บอกภาษาตามเกณฑ์ที่ต้องการ

๔.๒ นำคำและอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ไปตามผู้บอกภาษา โดยถามเป็นภาษาไทย กรุงเทพฯ บ้าง ภาษาไทยถิ่นเหนือบ้าง

๔.๓ เมื่อผู้บอกภาษาออกเสียงให้ฟัง ผู้วิจัยก็จะพยายามออกเสียงตาม เมื่อฟังเสียงที่ผู้บอกภาษาออกให้ฟังจนแน่ใจแล้ว ก็บันทึกข้อมูลโดยใช้สัทอักษรสากลและจดคำอธิบายเพิ่มเติมที่ได้จากผู้บอกภาษาคด้วย

๔.๔ บันทึกข้อมูลแต่ละคำลงในบัตรคำที่เตรียมไว้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่เก็บได้

๔.๕ ทำแผนภูมิการปรากฏร่วมกันของเสียงในภาษา เพื่อนำมาตรวจสอบข้อมูลกับผู้บอกภาษาหลัก

๔.๖ บันทึกเสียงเพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลในภายหลัง

๕. ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

๕.๑ ตรวจสอบข้อมูลจากเทปที่บันทึกไว้

๕.๒ วิเคราะห์หาระบบเสียงของภาษาละเวีอะแต่ละบ้าน โดยนำข้อมูลของภาษาแต่ละบ้านมาพิจารณาการปรากฏของเสียงในตำแหน่งต่าง ๆ ของพยางค์หรือคำ

๕.๓ นำผลการวิเคราะห์ระบบเสียงของภาษาละเวีอะทั้ง ๔ บ้านมาเปรียบเทียบกับที่ละระบบ คือระบบพยัญชนะ และระบบสระ ว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันอย่างไร

๖. สรุปผลและเสนอผลการวิเคราะห์

๑.๔ ปัญหาที่พบในการทำการวิจัย

๑. ปัญหาด้านการเดินทาง เนื่องจากหมู่บ้านละเวือะส่วนมากอยู่บนภูเขาสูงที่ยังไม่มีทางรถเข้าถึง หรือมีก็เป็นทางที่ใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น และหมู่บ้านส่วนมากอยู่ในเขตที่ห่างไกล เดินทางไปมาลำบาก เช่นบ้านกอกหลวง บ้านกอกน้อย บ้านตุน บ้านสามบ้านละอาง (ซึ่งยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาไว้) ส่วนมากจะอยู่ห่างออกไปเป็นระยะเวลาเดินเท้า ๒ วันขึ้นไปทั้งนั้น แม้แต่หมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษาก็ต้องเดินเท้าไปจากบ้านป่าแป๋ หรือบ้านข้างหม้อก็ต้องเดินเท้าไปจากบ้านอมพาย เพราะถนนที่มีอยู่ใช้ไม่ได้ และจะต้องใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าการเดินเท้า รวมทั้งปัญหาเรื่องพาหนะในการเดินทางด้วย เพราะหมู่บ้านส่วนมากไม่มีรถยนต์รับจ้างวิ่งรับ-ส่งระหว่างหมู่บ้านกับชุมชนและสภาพถนนก็ไม่ได้ดีด้วย ทำให้การเข้าไปศึกษาทำได้ลำบาก ผู้วิจัยเองใช้วิธีเข้าไปพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเพื่อตัดปัญหาเรื่องการเดินทาง

๒. ปัญหาเรื่องผู้บอกภาษาไม่ค่อยมีเวลาว่าง เพราะชาวละเวือะ เป็นพวกที่ขยันขันแข็งในการทำงานมาก ประกอบกับช่วงที่ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลนั้น เป็นช่วงระยะการทำไร่ ชาวบ้านจึงไม่ค่อยมีเวลาว่าง ผู้วิจัยเองเก็บข้อมูลทั้งกลางวันกลางคืน และช่วยผู้บอกภาษาทำงานไปด้วย เพื่อให้เกิดความสนิทสนมมากขึ้น และช่วยให้ผู้บอกภาษามีเวลาว่างบ้าง

๓. ปัญหาด้านการสื่อสาร ผู้หญิงชาวละเวือะส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ ผู้ชายจะพูดได้ดีกว่า แต่ก็ยังมีปัญหาบางประการในเรื่องของความเข้าใจ ความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาในเรื่องการฟังด้วย เพราะภาษาละเวือะเป็นภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์ ผู้บอกภาษาชาวละเวือะจึงมักจะไม่ได้ยินความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย เช่นเมื่อผู้วิจัยถามคำว่า "หมด" ผู้บอกภาษาก็อาจจะบอกคำภาษาละเวือะที่แปลว่า "มด" มาให้ เช่นเดียวกับคำคู่อื่น ๆ เช่น ตีน-ตั้น ม้า-หมา พอ-พ่อ หรือ เสือ-เสื่อ เป็นต้น

๔. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น มีสภาพภูมิอากาศหนาวเย็นอยู่เกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่เป็นเทือกเขาสูง เช่น จ.แม่ฮ่องสอน แม้แต่ในช่วงฤดูร้อน อากาศในตอนเช้ามีคและตอนกลางวันก็ยังเย็นจัดอยู่ อุณหภูมิของอากาศในช่วงวันหนึ่ง ๆ เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ในตอนเช้าและตอน

เพียงของวันเดียวกัน อุณหภูมิอาจจะต่างกัน ๕-๒๐°C ก็ได้ ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อคุณภาพได้ ดังนั้น จึงสมควรที่จะต้องเตรียมการป้องกันคุณภาพให้พร้อม เช่น เตรียมเครื่องกันหนาว ยารักษาโรคต่าง ๆ และควรไปตรวจเช็คสุขภาพร่างกายเสียก่อนเดินทางด้วย เพื่อจะได้ทราบว่าตนเองมีโรคประจำตัวอะไร จะได้จัดเตรียมยาไปได้พร้อม เพราะบางหมู่บ้านก็ไม่มีสถานอนามัยหรือสาธารณสุขอยู่เลย

๕. ปัญหาด้านที่พักและอาหาร ในเรื่องเกี่ยวกับที่พักนั้น ในบางหมู่บ้านอาจจะมีหน่วยราชการ เช่น หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา หน่วยพัฒนาที่ดิน โรงเรียน สถานีอนามัยหรือสำนักงานสาธารณสุขตั้งอยู่ ซึ่งผู้ที่จะเข้าไปทำการศึกษาในหมู่บ้านนั้นอาจติดต่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าพักได้ ส่วนบางหมู่บ้านที่ไม่มีหน่วยราชการตั้งอยู่ ก็อาจจะขอพักที่บ้านของผู้ใหญ่บ้านหรือชาวบ้านอื่น ๆ ได้ เพราะชาวละเวอะ เป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นเสมอ แต่สภาพของสถานที่นั้นอาจจะไม่ดีนัก อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ ก็อาจจะไม่พร้อมหรือมีสภาพไม่ดี ผู้ที่จะไปขอพักจึงควรที่จะจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ เช่น ถุงนอน ผ้าห่ม มุ้ง คิดหัวไปด้วยเพื่อความสะดวกของตนเองและเป็นการไม่รบกวนผู้อื่นด้วย ส่วนในด้านอาหารนั้น ส่วนมากจะไม่สมบูรณ์เท่าในเมือง การเดินทางเพื่อไปซื้อหาทำได้ยาก ผู้ที่จะเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านจึงควรที่จะต้องเตรียมอาหารประเภทของแห้ง เครื่องกระป๋อง หรือประเภทะหมี่สำเร็จรูปไปด้วย ข้าวและอาหารประเภทผักสดนั้นพอซื้อหาได้ในหมู่บ้าน เพราะชาวละเวอะเป็นชาวเขาที่กินข้าวเจ้าและปลูกข้าวเอง ผักต่าง ๆ ก็มีการปลูกกันบ้าง ส่วนอุปกรณ์การกิน เช่น จาน ช้อน และแก้วน้ำนั้น ถ้าจัดเตรียมไปเป็นส่วนตัวได้ก็จะเป็นการดี